

29/5/23

Exam. Code: 1103

Sub. Code: 8093

2053

B.Ed.-Fourth Semester

Paper E-4.1/4.2 [Opt. (viii)]: School Library and Information Services

(Same for USOL Candidates, 4th Semester)

(In all mediums)

Time allowed: 3 Hours

Max. Marks: 40

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. IX (Unit-V) which is compulsory and selecting one question each from Unit I-IV.

x-x-x

UNIT - I

- I. What is school library? Describe need and importance of school library. (2+3+3)
- II. Enumerate the five laws of library science. Describe the implications of fourth law of library science. (2+6)

UNIT - II

- III. What is library cataloguing? Discuss its objectives and importance. (2+3+3)
- IV. Define circulation system. Explain Browne system of charging and discharging. (2+6)

UNIT - III

- V. What is meant by periodicals? Describe their importance and uses. (2+3+3)
- VI. Discuss open and close access systems in a school library. (4+4)

UNIT - IV

- VII. Define library centred teaching. Discuss the role of a teacher in developing and making use of library in a school. (2+6)
- VIII. Explain about the reference service and books. (4+4)

UNIT - V

- IX. Write short notes on the following:-
- (a) Objectives of school library
- (b) Library software
- (c) Library period
- (d) Accession register (4×2)

x-x-x

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

P.T.O.

(2)

નોਟ: ਕਿन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक भाग (1-4) से एक-एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न-9 (भाग-5) अनिवार्य है।

- * - * -

भाग-1

1. स्कूल पुस्तकालय क्या है? विद्यालय पुस्तकालय की आवश्यकता एवं महत्व का वर्णन कीजिए।
2. पुस्तकालय विज्ञान के पाँच नियमों को स्पष्ट कीजिए। पुस्तकालय विज्ञान के चतुर्थ नियम के प्रभावों का वर्णन कीजिए।

भाग-2

3. पुस्तकालय तामसूची क्या है? इसके उद्देश्यों एवं महत्व की विवेचना कीजिए।
4. परिसररक्षण तब की परिभाषा लिखिए। परिसररक्षण और गैर-परिसररक्षण ब्राउन प्रणाली को स्पष्ट कीजिए।

भाग-3

5. पत्रिकाओं का क्या अर्थ है? इनके महत्व एवं उपयोगों का वर्णन कीजिए।
6. स्कूल के पुस्तकालय में खूली तथा बंद अभिगम प्रणालियों की व्याख्या कीजिए।

भाग-4

7. पुस्तकालय केंद्रित शिक्षण की परिभाषा लिखिए। विद्यालय में पुस्तकालय के विकास एवं उपयोग में शिक्षक की भूमिका का वर्णन कीजिए।
8. संदर्भ सेवा और पुस्तकों का वर्णन कीजिए।

भाग-5

9. निम्नलिखित पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए—
(क) स्कूल पुस्तकालय के उद्देश्य
(ख) पुस्तकालय सॉफ्टवेयर
(ग) पुस्तकालय अवधि
(घ) प्रवेश रजिस्टर

- * - * -

(3)

નોટ: પુસ્તક નંબર 9 (ભાગ-5) લાગુ પડે છે અને ભાગ (1-4) ਵਿੱਚ ਇੱਕ-ਇੱક ਪ੍ਰશ્ન ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

- * - * -

ਭਾਗ-1

1. ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਕੀ ਹੈ? ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
2. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪੰਜ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-2

3. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਨਾਮੂਚੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰੋ।
4. ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ। ਪਰਿਸੰਚਾਰਣ ਅਤੇ ਡਿਸਚਾਰਜਿੰਗ ਦੀ ਬ੍ਰਾਊਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-3

5. ਪ੍ਰਕਿਰਾਵਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
6. ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਬੰਦ ਅਭਿਗਮ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-4

7. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
8. ਹਵਾਲਾ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-5

9. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ—
(ੳ) ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼
(ਅ) ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ
(ੲ) ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀ ਮਿਆਦ
(ਸ) ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਰਜਿਸਟਰ

- * - * -